

Klic TRIGLAVA

ž e l i

VESEL BOŽIČ IN SREČNO NOVO LETO

LETO XIII.

10. DECEMBRA 1960.

ŠTEV. 259.

ROMANJE V BETLEHEM

Od Jeruzalema do Betlehema je dobro poldrugo uro hoda. A že dolgo nihče ni hodil po tej poti. Od ustanovitve Izraela je meja odsekala novi del Jeruzalema od starega in presekala cesto v Betlehem. Vzdolž meje se preko žičnih ovir srepo gledajo Judje in Arabci, opazovalci Združenih narodov v belih jeepih pa nadzorujejo premirje. Nova cesta se zviija v velikem ovinku po dragah in preko pustih skalnatih gričev, da bi se izognila izraelskemu ozemlju. Zdaj je predaleč da bi šel iz Jeruzalema peš v Betlehem k polnočnici in se pelješ z avtom. A pobožen Irec mi je odsvetoval, da bi šel v Sveto deželo za praznike. Prvič je zelo težko dobiti prenočišče, ker so hoteli in marski domovi dolgo vnaprej rezervirani. Drugič pa je bil mož neprijetno presunjen, ko se je v gnečo pri polnočnici vmešalo nekaj krajevnih pijancev, tako da so morali jordanski orožniki delati red.

Ko se bližaš Betlehemu, se množe terase na pobočjih gričev in oljke ublaže puščobo. Končno se odpre pogled na raztegnjeni skalnati hrbet, na katerem leži mesto Davidovo. Prevladujejo visoki kamniti zidovi samostanov, zavetišč in sirotišč. Vodič ti kaže med zidove, ki zakrivajo baziliko Rojstva. Tam na koncu grebena proti levi, kjer se razprostirajo polja, so po izročilu čuli pastirji pri svojih čredah, ko so se prikazale trume angelov in prepevalo slavo Bogu na višavah in mir ljudem na zemlji. Pastirji so tekli vkreber, vsaj četrt ure, predno so našli Dete, v jasli položeno.

Votlino Rojstva so krajevni kristjani ohranili v spominu skozi stoletja preganjanja, tako da so v Konstantinovem času brez obotavljanja sezidali baziliko na svetem kraju. Pod Justinijanom 200 let kasneje so sezidali novo cerkev, katero so popravili križarji in je preživela tudi dolga stoletja pod muslimani, čeprav se je ohranilo malo prvotnega okrasja. Čuvaj ti z velikim ključem odpre poklop v podu cerkve, ki pokriva mozaik s tal prvotne Konstantinove bazilike. V sedanjo baziliko stopiš skozi nizka vrata v debelem zidu, tako da se moraš prikloniti do pasu in še butneš z glavo v kamen, če ne paзиš. Ta vrata so srednjeveška iznajdba, ki je nevernikom preprečevala, da bi pognali konje v cerkev in ki je vsakogar prisilila, da se je priklonil, ko je stopil v božji hram. Cerkev je večkrat menjavala gospodarje, kot se je menjavala politika carigrajske Porte. Končno je ostala v pravoslavnih rokah in zdaj je vsa razobešana s svetilkami na olje.

Tam, kjer bi po naših cerkvah vodila vrata v zakristijo, se spuščajo ozke in temne stopnice v votlino pod cerkvijo, kamor sta se za tekla sv. Jožef in Marija, ker zanju ni bilo prostora v prenočišču. To je bil prvotni hlevček naših božičnih pesmi. Še danes opaziš po Palestini, da uporabljajo votline na pobočju hriba pod skalnimi previsi za preproste hleve, kjer so privezani potrpežljivi osli ali pa se gnetejo ovce. Hladno je v takih hlevih in le v najglobljem kotu je nekaj zavetja pred vetrom. V takem najglobljem kotu te votline je marmornata tla vložena srebrna zvezda z latinskim napisom, da se je tukaj rodil Jezus Kristus.

Vsi spomini Božičev iz mladih dni, vsi občutki izpred jaslic in z božičnih maš se zgoste in te kljub svetni trdi koži primejo za grlo, ko stopiš v votlino. A ko sem se razgledal po polmračni votlini, je žalost premagala vse druge občutke. Kajti na žalost prostor pred cerkvijo prvotni votlini sploh ni več podoben. Zazidali so prvotni vhod in votlino razširili, tako da je podobna podolgovati kapeli, v katero prideš skozi stranska vrata, ki so jih izdoblili iz skale. Prav zaprav se mi je zdelo, da sem stopil v teman šotor, ker so stene za-grnjene z zakajenimi azbestnimi pregrinjali. Zakaj so pregrinjala potrebna, mi ni jasno; a dokler ni menda Napoleon III. poklonil sedanja iz azbesta, so se pregrinjala večkrat vnela. S stropa visi cel gozd oljnih svetilk na sestavljenih škripcih. Na stenah je obešenih nekaj izrazito neumetniških slik. Edini prostor, ki ni izmaličen in kjer sploh opaziš, da si v skalni votlini, je pri katoliškem oltarju, ki zavzema mesto, kjer so po izročilu stale jasli. Skozi stole-tja so divjali hudi prepiri med Cerkvami, komu naj pripade kak del votline. Končno je prišlo do tega, da oltar nad mestom Rojstva pripada pravoslavnim, ki pa ne smejo odstraniti latinske zvezde, a katoličanom oltar pri jaslih, kjer frančiškani vsak dan berejo mašo.

Tik zraven bazilike je frančiškanska cerkev, iz katere vodijo stopnice v nekaj povezanih votlin. V vsaki je oltar, a sicer so votline ostale kot svoje dni. V eni od teh je sv. Hieronim prevajal sv. Pismo in se spokorno tolkel s kamnom na prsa, kot ga vidimo na slikah. Le zakaj niso votlino Rojstva hranili v prvotni preprostosti, si misliš. A nek pater je pripomnil, da je prava vrednost itak v duhu in ne v posvetni navlaki. Kljub vsemu in kljub trdi koži obisk v votlini le napravi vtis. Čudno me je presunilo, ko me je na vrhu stopnic, ko sem se vzpenjal iz votline, čakal zajeten pravoslavni pop s pladnjem za prispevke, ki mi ga je pomolil pod nos.

PEREGRIN

MISEL ZA BOŽIČ

Kmalu potem, ko je dalekovidni Janez XXIII., "Pastor et Nauta", zasedel Petrov prestol, je bilo slutiti, da se Cerkev pripravlja na velike dogodke. To je po eni strani potrdila napoved o vesoljnem cerkvenem zboru, po drugi strani pa prizadevanja za zблиžanje med krščanskimi Cerkvami. Ne zdi se le naravno ampak prav nujno, da krščanske Cerkve formirajo skupno "božjo fronto", ko prvič v zgodovini človeštva stojimo pred dejstvom, da so se združili kar celi narodi v svojem sovraštvu Boga, kot je pred kratkim dejal liverpoolski nadškof msgr. Heenan. V takem globalnem okviru je needinost Cerkve nedvomno sramota najhujše vrste in težko se je upirati misli, da je sub speciae aeternitatis morda prav komunizem bič božji zaradi te sramote.

Čeprav je jasno, da ni mogoče na hitro odstraniti vseh razlik, ki že stoletja dele Cerkve, je vendar treba iz vsega srca pozdraviti vsako pobudo ali dejanje v tej smeri; pa naj gre potem za ustanovitev vatikanske komisije za pospeševanje krščanske edinosti, za obisk anglikanskega primasa pri papežu ali pa za tako drobno delo, od človeka do človeka, ki ga tudi med slovanskimi emigranti v Angliji opravljata Apostolstvo sv. Cirila in Metoda.

Reševanje težavnih teoloških vprašanj, ki v prvi vrsti delijo krščanske Cerkve, sicer ni v domeni nas laikov, toda prav mi, vsak v svojem okolju lahko z ljubeznijo, razumevanjem in predvsem molitvijo podiramo kitajske zidove, ki se že stoletja in stoletja dvigajo med kristjani. "Naj bodo vsi eno, kakor ti, Oče, v meni in jaz v tebi; da bodo tudi oni v nama eno, da bo svet veroval, da si me ti poslal..."

UREDNIŠTVO

MILAN KRAVANJA:

AMERIŠKE VOLITVE

Vsaka štiri leta zamegli vsa druga ameriška zanimanja volilna borba za mesto predsednika republike. Tradicionalno je tekma med dvema strankama, čeravno se vsako drugo desetletje ali češče pojavi takozvana "tretja stranka". Letos sta šli na volitve samo dve stranki: Demokratska in Republikanska. Socialistična stranka, ki je kandidirala 60 let - prvič leta 1900 pod Eugene Debsom - se je letos umaknila in njen nosilec Norman Thomas je izjavil, da stranka očitvidno nima nobenega izgleda, da bi pridobila zase vsaj minimalno število Američanov.

Volitve za predsednika so zanimive same na sebi, ker je ta urad najmočnejši izvršilni urad na svetu, močnejši kot je na primer položaj sovjetskega ministrskega predsednika (ki mora, vsaj teoretično in verjetno tudi v praksi, deliti svojo oblast s člani Politbiroja) ali pa britanskega ministrskega predsednika (ki je odgovoren teoretično britanskemu vladarju, praktično pa je zavisen od parlamentarne večine in je izpostavljen velikemu vplivu ostalih članov britanskega Commonwealtha). Ameriški predsednik je izvoljen za 4 leta in je odgovoren samo volivcem. Na to odgovornost ga lahko pozove samo Kongres s posebno obtožno proceduro, poznano v ameriškem ustavnem pravu kot "impeachment". Do danes ni bil še noben predsednik odstavljen, obtožen pa samo eden, pred sto leti, po tragični državljanski vojni.

Nova generacija

Volitve leta 1960 pa so bile še posebno zanimive. Oba kandidata sta iz nove generacije. Kennedy je bil mlajši od Nixona (43 proti 47) in je najmlajši izvoljeni predsednik v zgodovini ameriškega naroda, štiriintrideseti predsednik po številu. Kennedy je prvi važnejši svetovni voditelj, ki je bil rojen v 20 stoletju in mnogi Amerikanci vidijo v tem poročstvo bolj dinamičnega ameriškega političnega, gospodarskega in socialnega razvoja. V borbi med današnjimi svetovnimi nazori je važno, kako in kje se je kovala miselnost voditeljev. Vsi sedanji zapadni nosilci politične moči so ljudje, ki so ne samo po letih ampak tudi po izobrazbi ljudje preteklega stoletja. V letih, ko se je izoblikovalo njihovo razumevanje sveta in njegovih problemov, so zamudili najvažnejše vplive, ki so danes glavni toki razumskega ali družabnega razvoja. In to ni samo Lenin. Ko so še oni študirali, ni bilo še študij Freuda ali Einsteina ali Keynesa. V Evropi je romanticizem počasi tonil, a v Ameriki je vladal intelektualni vacuum. V 19 stoletju se je politična in državniška modrost dobesedno nabirala z leti. Zgodovina se je pomikala naprej aritmetično in je v njenem enem obdobju delovalo več generacij. Prosvetljenstvo je trajalo več rodov, romantika skoro celo stoletje. Toda danes je drugače. Zgodovina ni več mirno se valeča reka ampak pravi hudournik, ki nosi pred sabo šaro starih nazorov in podira vse kar je trhlo, zastarelo in nezmožno življenja. Naša generacija je videla in preživela zgodovino celih er: svetovna vojna, atomska bomba in z njo zvezana tehnološka revolucija, komunistične revolucije, vodikova bomba, predor zvočka z raketnim letalom, vznik psihologije, streljanje satelitov, televizijski prenos slike nevidnega dela Lune in ni dvoma, da bomo v kratkem videli prvega človeka na Mesecu. Tak bliskovit in dramatičen razvoj je mogoče razumeti samo mlademu človeku in mnenje v Ameriki je, da je nova generacija mnogo bolj pripravljena na svojo vlogo v svetu, kot je bila generacija Trumana in Eisenhowerja. Slednji, ki se je v šoli učil da je varčevanje največja čednost in dolg pravi greh, ni mogel razumeti teorij Keynesa, po katerem so privatne in državne investicije enako važne in potrebne in nedeljive, ker se vzajemno spopolnjujejo. Eisenhower je upal, da bo Amerika ipso facto dokazala celemu svetu svojo resnično miroljubnost in dobro voljo in da bo tako razorožila komunistično napadalnost in nakane. Izkušnja zadnjih sedmih let je dokazala, da je tak pogled na svet - milo rečeno - naiven. To je jasno povedal tudi Rockefeller v svojih izjavah, ko se je z Nixonom pogajal pred čikaško konvencijo o programu Republikanske stranke.

Verska pripadnost

Druga zanimiva točka volilne borbe je bila, da sta bila oba kandidata člana verske skupine, ki nima večine v Združenih državah. Nixon je bil Quaker, Kennedy katoličan. Znano je da Quakerji ne dovoljujejo svojim vernikom nošnje orožja in vprašanje je bilo, da li Nixon more biti predsednik s takimi verskimi nazori. Toda ko je vprašanje prišlo na dan, se je ugotovilo, da Nixon, ko je bil podpredsednik, sploh ni posejal quakerskega hrama, nego je hodil v metodistično cerkev. Tako se je vsa pozornost obrnila na Kennedyjevo katoličanstvo. V USA, ki je država s protestantsko večino, je ločitev cerkve od države popolna. Anti-katoličani so trdili, da je katoliški cerkvi že radi njene zgodovine, deloma pa tudi radi njenih dogem, nemogoče sprejeti tako politično ureditev kot trajno, in da bo cerkev poskušala vse, da preko predsednika uniči ločitev cerkve od države in da bo nazadnje v Ameriki "zavladal pa-pež". Pastirsko pismo portoriških škofov nekaj dni pred volitvami, v katerem so prepovedali pod kaznijo greha voliti za napredno Munoz Marinovo stranko, je dolila olja na ogenj verske nestrpnosti. Razni napovedovalci so trdili, da bo Kennedyjevo katolištvo preprečilo njegovo izvolitev, drugi so zatrjevali, da bodo ameriški katoličani tako masivno volili zanj, da mu bodo omogočili izvolitev. Opazilo se je namreč v zadnjih letih, da so katoliški glasovi vedno bolj prehajali na Republikansko stran, ki je bila bolj konservativna in da jih Demokratska stranka, ki je s smrtjo Roosevelta prišla v precejšnjo krizo, ne drži več. Obe napovedi sta bili zmotni in je versko vprašanje igralo mnogo manjšo vlogo, kot so mu jo pripisovali razni pisuni in prišepetovalci. Lahko dodam: na čast Amerikancem. K temu je pomagala disciplinirana nevtralnost ameriške hi-erarhije, dejstvo, da je Kennedy vso svojo mladost preživel med protestanti (studiral je na primer na Harvard University, nato je bil pred vojno v Londonu, kjer je njegov oče bil ambasador in - zagovornik Hitlerja), da je odločno izjavil, da bo podpiral ustavno zagotavljanje ločitev cerkve od države in morda še najbolj z ponovno ugotovitvijo, da ga ni nihče vprašal, če je katoličan, ko je bil med drugo svetovno vojno ranjen na Pacifiku, kjer je služil v ameriški mornarici. Ameriška ustava zagotavlja vsakemu državljanu pravico do predsedništva, če je bil rojen v USA in če ima 35 let, ne glede na njegovo vero, (Člen VI Ustave pravo dobesedno: "...no religious test shall ever be required as a qualification to any office or public trust under the United States"). Tako je bilo vsem prosvetljenim Amerikancem jasno, da bi kršili "the highest law of the land" če bi glasovali proti kandidatu radi njegove vere in da bi tako samo dokazali svojo politično nezrelost. Izvolitev Kennedyja je tako odstranila trn v peti ameriških katoličanov, ki je zastrupljal ozračje verske strpnosti, odkar je leta 1928 Hoover porazil Alfreda Smitha zaradi njegove verske pripadnosti.

Debate na televiziji

Tretja zanimiva posebnost letošnjih volitev so bile televizijske debate med obema kandidatoma. Zanje je trajalo tako zanimanje, kot je vladalo pred kratkim v Perziji ob bližajočem se rojstvu kraljevega potomca. Razne statistike nakazujejo, da je prvo debato gledalo preko 70 milijonov ljudi (40% vsega prebivalstva), vse debate pa preko 85 milijonov ljudi. Debate so bile zvečer a tako zvanih "prime" urah, ko največ ljudi gleda televizijske oddaje. Zgodovinarje so te debate spominjale na debate, ki sta jih leta 1858 imela Lincoln in senator Stephen Douglas, ki so kasneje leta 1890 pomagale Lincolnu do izvolitve. Leta 1952 in 1956 sta Stevenson in Eisenhower sicer imela govore, ki jih je prenašala tudi televizija, toda osebno se nista nikdar srečala med volilno borbo. Razlog je več kot razviden vsem, ki so poslušali govore obeh: Eisenhower bi Stevensonu ne bil kos. Leta 1956 pa je bil razlog največ protokol: predsedniku se ne spodobi, da bi debatiral po televizijah z "navadnimi" državljanji. Ni dvoma da bo ta razlog obdržal tudi leta 1964, če bo - kot je predvidevati - Kennedy spet kandidiral. (Tudi leta 1940 je Roosevelt ignoriral Willkie-jev poziv na debato).

Tako smo letos Američani imeli izredno srečo, da so bili vsi pogoji ugodni: oba mlada kandidata sta upala, da jima bo debata pomagala dobiti več glasov, obema je protokol dovoljeval debatirati, oba sta upala, da bosta tako prodrla s svojimi argumenti v hiše ljudi, ki bi jih drugače nikoli ne bi slišali in vse to zastonj ("television time" je bil namreč darovan od televizijskih družb). Debata je bila posebno važna za senatorja Kennedyja, ker je bil ta manj poznan v USA, ker je nasprotna stranka trdila, da je neizkušen in premlad, in ker je televizija bila medium, ki je dobro prikazal njegovo močno osebnost. Nixon je verjetno naredil veliko taktično napako, da je sprejel idejo debat, ki so ga verjetno stale predsedniško mesto. To je Nixon tudi sam uvidel in ni sprejel povabila na peto debato tik pred samimi volitvami.

.oOo.

(Se bo nadaljevalo)

Ne pačimo zgodovine!

Ali so Srbi krivi, da smo izgubili Koroško?

("Slovenska država" je oktobra pisala v uvodniku, da so Srbi krivi, da smo izgubili Koroško. Pisec meni, da če bi šlo za Slovenijo in Avstrijo, bi bila zmaga na slovenski strani. V zvezi s tem stališčem je spodnji članek. Urednik.)

Dekan Matija Škerbec piše v svojem Pregledu, da je pripeljal prof. Bajuk po razsulu 1918. oborožen bosanski polk v Ljubljano. Ko se je ponudil poverjeniku Narodne vlade za vojsko dr. L. Pogačniku, ga je ta zavrnil: "Mi sedaj potrebujemo profesorje, ne pa vojakov. Pojdi domov in v šolo, vojake pa odpusti domov!" Bajuk je to storil, Bosanci so odložili orožje in šli domov. Lahi pa so tedaj prodirali proti Ljubljani in jih je srbski major Švabić ustavil pri Logatcu. Koroško bi bili novembra 1918. lahko brez boja zasedli, pa smo naivno mislili, da bomo lahko vse dobili, kar bomo le hoteli. Amerikanci so nam (Slovincem v celoti) pozneje rekli: "Zakaj se pa niste borili za Koroško, če ste mislili, da je vaša?" Z drugo besedo: zakaj pa niste Koroške zasedli? - Decembra 1918 so Nemci (koroški Deželni zbor) sklenili, da se bodo z orožjem borili za Koroško. Posledica tega boja je bila ameriška Milesova komisija. Po navodilih te komisije je Wilson pozneje določil za Koroško plebiscit. Zaradi sistematične germanizacije je bilo slovensko ljudstvo na Koroškem že tako ponemčurjeno, da smo plebiscit morali izgubiti. Z določitvijo plebiscita je bila Koroška za nas izgubljena.

Dne 29. aprila 1919. so podvzele slovenske čete na Koroškem ofenzivo; ki se je ponesrečila, ker so bili Nemci tedaj že močnejši. 2. majnika so Nemci sprožili ofenzivo in pet dni pozneje ni bilo na Koroškem nobenega oboroženega slovenskega vojaka več. Toda tri tedne pozneje (28.V.) je začela ofenzivo jugoslovanska vojska pod poveljstvom gen. Smiljanića (in ne Milenkovića, kot trdi L. Jamnik v "Državi"). Nemci so bili poraženi in 6. junija je Milenković na čelu svojih čet vkorakal v Celovec.

Kljub naši zmagi je Wilson trdovratno vztrajal pri plebiscitu. Naša vojaška zmaga pa je imela to posledico, da je plebiscitno ozemlje prišlo pod jugoslovansko upravo. Brez tega bi bili mi dobili pri plebiscitu nedvomno še precej tisoč manj glasov; za nemško državo je glasovalo 22.025 ljudi, za slovansko pa 15.279.

Zakaj smo plebiscit izgubili? Glavni vzrok je ta, ker je bilo naše ljudstvo vsled načrtnega in brezobzirnega ponemčevanja že preveč ponemčurjeno, t.j. zastupljeno z nemškim duhom. Zmotno je misliti, da bi bili ponemčurjeni Slovenci glasovali za Slovenijo, kajti nemčur ne mara ne Slovenije ne Jugoslavije. Saj je zmeren nemčur tedaj dejal: "Mi sami vemo, da smo Slovenci, pa nismo hoteli, da bi nas ti Kranjci komandirali."

Ponemčeni Vincenc Šumi je zapisal, "da so se srbske čete v Celovcu odnašale skoz in skoz korektno! Nemec dr. Steinacher je ugotovil, da je bil v Celovcu na čelu čet "pravični in redoljubni polkovnik Milenković!" In Trunk piše v svojih Spominih, da sta Srba Cvijić in Jovanović v plebiscitni komisiji v polni meri izpolnila svojo dolžnost.

Egen izmed 15.279-ih.

POSLANSTVO EMIGRACIJE

Oseбно se ne želim aktivno udeleževati v politiki, pač pa z zani manjem zasledujem razna politična mnenja slovenske emigracije. Prav ta ko me zanimajo mnenja drugih jugoslovanskih narodov, predvsem probleme mi med Hrvati in Srbi, ki so pač bistvene važnosti za obstoj Jugoslavije. Zdi se mi, da ima KLIC TRIGLAVA pravilno mnenje v tem oziru, da ne pripisuje prevelikega pomena mnenju kakih emigrantskih politikov, ki se izražajo za ali proti obstanku Jugoslavije. Moramo pa seveda Slovenci taka mnenja zasledovati, ker je obstanek ali propad Jugoslavije za Slovence tako velikega pomena.

Moje osebno mnenje o Jugoslaviji je, da je Jugoslavija po svojem značaju za vse narode Jugoslavije potrebna in koristna, še posebej pa za Slovence. Seveda bi morala biti tako urejena, da bi bila pravična za vse narode, ki so jo izbrali za skupno hišo. Razlogi so bili pač v preteklosti različni, da smo si izbrali tako politično tvorbo. Kar se Slovencev tiče, nas je vsekakor vodilo v Jugoslavijo prepričanje, da nas more samo Jugoslavija zavarovati pred pohlepno tjo sosedov. Da nas Jugoslavija leta 1941. ni mogla zavarovati niti za eno uro, ni noben razlog proti Jugoslaviji, ker je tedaj Hitlerjeva Nemčija že po mandrala celo večje države, med njimi Francijo, ki je veljala za vodilno evropsko silo. Brez dvoma ne bi kakršna koli manjša politična tvorba vzdržala niti do leta 1941., saj vemo, da so se vršila med Italijo in Avstrijo pogajanja za razdelitev Slovenije. Dejstvo je, da je Jugoslavija kot politična tvorba vsaj to razdelitev pred letom 1941. preprečila in s tem omogočila Slovincem, vsaj v omejenem obsegu, razvoj univerze in drugih kulturnih ustanov, ki jih ne bi imeli v nobeni drugi državi. To so zgodovinska dejstva, ki jih bo moral priznati vsak zgodovinar, kljub temu da bo moral ugotoviti poslabšanje slovenskega življa po razpadu habsburške monarhije v Primorju in tudi na Koroškem.

Zgodovinsko dejstvo je tudi, da so bile vse politične stranke leta 1918. in 1919. nesporno v bistvu za sodelovanje z drugimi južnimi Slovani, čeprav so si konkretne oblike takega sodelovanja vsaj nekateri politiki drugače predstavljali. Tudi v dobi Jugoslavije ni bilo nobene politične stranke, ki bi v svojem programu nastopila proti obstanku Jugoslavije, vse debate so se vršile izključno samo v tem, kakšna naj bo uprava te države oziroma kakšno obliko samouprave naj Slovinci uživajo. Prve debate o tem, da bi bilo treba ustanoviti drugačno državno tvorbo, so se začele šele med krščanskimi socialisti (Stanovnik v Akademskem Orlu) in med komunisti, kjer so različne osebe očitale politikom, da je bila jugoslovanska usmerjenost napačna. Toda vse to so bile le manjše stvari, ki jih nihče ni jemal resno.

Politične stranke zameniso nekaj trajnega, ampak organizacije, ki se razvijejo med narodom za določene potrebe v določenem času. Zato ne moremo pričakovati, da bodo trajale večno, ampak pri vsakem narodu obstoje samo toliko časa, dokler imajo svoj raison d'être. Komunistična revolucija je po svojem bistvu zabrisala prejšnje spore med vodilni ma slovenskima strankama, iztrgala pa je iz njunega organizacijskega jedra tudi mnoge, ki so se ali priključili ali rdeči fronti ali pa so zaradi razmer ostali popolnoma ob strani. Razočaranje nad rdečo fronto, ki je privabljala ljudi z gesli narodne osvoboditve in narodne enakopravnosti, bi vsekakor v demokratskih razmerah v domovini nujno vodilo v ustanovitev neke nove demokratske stranke. Ta ni bilo in je ni v domovini samo zaradi nasilja, ki vsako nekomunistično organizacijo popolnoma preprečuje. Ljudje pa so zanjo pripravljani in organizirala se bo v tistem hipu, ko bo odpadlo najhujše nasilje. Najnujnejša naloga slovenskih politikov bi torej bila, boriti se za osvoboditev od rdečega nasilja, kakšne pa bodo bodoče politične tvorbe, o tem je danes težko govoriti, ker bomo imeli na eni strani razočarane mlade ljudi, na drugi pa stare spore, ki pa bodo počasi le odmirali. Kljub temu, da položaj ne bo lahek, pa upam, da bodo mlade slovenske sile

le še našle dovolj idealizma, vsaj neko jedro se bo našlo, ki bo kazalo drugim pot. Kako bodo te sile gledale na jugoslovanske vprašanje = nje je vse večje važnosti kot pa to, kako gleda emigracija na Jugoslavijo. Dejstvo je, da je med Slovenci doma samo odpor proti obdavčevanju za podporo manj razvitih dežel Jugoslavije in proti naseljevanju srbskih oficirjev v Sloveniji, drugače pa ni kakega resnega odpora proti Beogradu. Na novo se je razvil odpor v zadnjem času samo v vprašanju jezika, saj je komunistična "federacija" kot vse kaže bolj sovražna slovenskemu jeziku, kot je bila katera koli beograjska diktatura pred vojno. V bistvu so torej to točke, ki so obstojale že pred vojno, toda te so politične stranke reševale s tem, da so postavile program samouprave ne pa program kake odcepitve.

Politični realizem

Kdor koli bo namreč postavil med Slovenci program odcepitve od Jugoslavije, se bo moral vprašati, kako bi na tak program reagirale sosedne sile. Politika, vsaj realna in ne sentimentalna, mora računati na dejstva. Ta pa so za ustanovitev kake samostojne Slovenije zelo nerealna prav zaradi geopolitičnega položaja Slovencev. Italija od začetka dalje skuša razbijati vsako politično tvorbo na vzhodnem delu Jadrana, v smislu te politike je razbila Avstro-Ogrsko leta 1918. in Jugoslavijo leta 1941. Avstrija nujno teži na Jadran in težko si je misliti, da bi se zadovoljila s kakimi gospodarskimi koncesijami v kakem pristanišču ali pa bi jih izrabila za poznejša ekspanzijo. Nacionalizem v Avstriji, in to nemški nacionalizem, postaja zopet močnejši, prav tako Italija še vedno teži za raztegnitev proti velikemu delu Slovenije in Hrvaške. Vse zgodovinske izkušnje kažejo, da so se ekspanzije kakršne koli vrste mogle izvršiti samo v političnem vakuumu, ki je nastal, ko so se razbile države. Nekoč smo verjeli v pravičnost za padlih zaveznikov, danes celo verjeli ne bomo več in celo lepih besed o demokraciji ni več toliko za nas na zapadu. Razlogi, ki so vodili Slovence v Jugoslavijo, torej v bistvu še vedno obstojajo, raznarodovanje se v modernem času, ako je narod oropan najnujnejših kulturnih ustanov, vrši še veliko hitreje, kot se je moglo vršiti v času stare mozarhije. Kljub porazu držav Osi, ki je bil za Slovence ogromnega pomena, niti nismo v Jugoslaviji združile vsega ozemlja, ki nam pripada. Danes pa so sosednje Slovencev na zapadu že zavezniki Amerike, ki jih podpira na vse načine. Ali ne bi bilo zato razbitje Jugoslavije za Slovence najstrašnejši polom, ki bi Slovence razkosal, tudi ako bi zahtevali svojo politično tvorbo?

Naše naloge

Ko sem na kratko ugotovil, kaj je moje mišljenje o političnih strankah in o bistvenih vprašanjih Jugoslavije za Slovence, bi rad povedal, v kakšnem delovanju vidim najpozitivnejšo postavko naše emigracije.

1) Emigracija ne more zrušiti obstoječe politične tvorbe, pač pa lahko informira Zapad o mnenju naroda. Nesmiselno se mi zdi v današnjih časih napadati katere koli osebe ali pretekle skupine ali metati odgovornost na kogar koli. Prenehati je treba s prepirami, ali smo za Jugoslavijo ali proti njej. V tej točki danes, kot kaže, ni sloge. Na noben način se ne bomo predstavili kot zrel narod, ako bomo burno obravnavali spore in jih celo kazali tujcem. V demokraciji ima seveda lahko vsak svoje mnenje, toda to svoje mnenje naj pokaže na dostojen način in se izogiba napadov, ki nas kažejo v neresni luči.

2) Druga točka našega programa pa naj bo v aktivnem sodelovanju v stvareh, v katerih ni nobenih sporov. Pokažimo stvari, v katerih smo vsi Slovenci istega mnenja, poudarjajmo jih in ne poudarjajmo vedno stvari, ki nas ločijo! Istega mnenja smo si vsi Slovenci v tem, da je treba reševati slovenski narod izpod diktature in ga rešiti za bodoče življenje v svobodi. Bistveni slovenski problemi so obstojali pre-

den je bila ustanovljena Jugoslavija in bi obstojali prav tako, ako Jugoslavije ne bi bilo. V teh bistvenih problemih smo si lahko edini in to od nas pričakuje narod v domovini. Ta bistveni problem je, predstavi naš narod z vsemi problemi svetu, ne z vpitjem, ampak z resnim znanstvenim delom na področju slovenistike. Kakor nam je vsem znano, nismo v preteklosti skoro ničesar napravili, da bi izdajali knjige o Slovencih v svetovnih jezikih. Le tu pa tam smo, kakor nam je voda tekla v grlo, sestavili kako brošuro za obrambo mej in to navadno samo takrat, kadar so se vršile mednarodne konference. Drugače pa so tujci zaman iskali znanstvena, nepolitična dela o Slovencih. Vsak, še tako spreten politik, bo težko branil svoje stališče, ako ne bo imel za seboj informirane javnosti. Italijani in avstrijski Nemci imajo ogromno literature, imajo svoje univerze in svoje centre za raziskovanje zgodovine in kulture, ki informirajo tujce o velikem predelu slovenske zemlje, ako ne o celi Sloveniji. Toda te knjige so v veliki večini pisane z njihovega stališča; pišejo navadno o Slovencih s prezirom ali omalovaževanjem, na noben način pa niti tisti, ki so hoteli biti kolikor toliko nepristranski, niso povedali o slovenski kulturi v takem smislu, da bi imel tujec o nas lepo mišljenje. Vedno smo se sklicevali na svojo kulturo, pa smo žal pogosto ostajali na stopnji ljudske prosvete. Danes je skrajni čas, da to popravimo. Možnost imamo, da lahko izdajamo znanstvena dela o Slovencih, ne dela, ki bi poudarjala politične zahteve z besedo kričača, ker taka dela nihče ne bo vzela resno, ampak dela, ki bodo z znanstveno temeljitostjo pokazala, da so nekje sredi Evrope Slovenci in da so ti Slovenci kulturni narod, ki si je ustvaril svojo kulturo v najtežjih okoliščinah. Vsaka taka knjiga bo za mnoge odkritje, za nas pa bo najpozitivnejša postavka v narodnem programu. To delo bo zahtevalo seveda nesebičnost, zahtevalo žrtve v času in denarju, toda vredno je, da ga postavimo na prvo mesto. Po tem delu nas bo sodila tudi domovina in nihče nam ne bo mogel očitati neresnosti. Ako bomo imeli take knjige in ako bomo to delo v redu izvrševali, potem šele lahko pričakujemo uspehov od naših politikov, ako pa tega dela ne bomo izvrševali, nas ne bo reševala nobena politika, še tako spretna ne.

Za to delo, ki sem ga opisal v drugi točki, ima naša emigracija, ako le hoče, lepe možnosti. Ne samo lepe možnosti, mislim, da je naravnost poklicana k temu delu, ker ga domovina ne more izvrševati. V tem, mislim, je poslanstvo naše emigracije; ako tega poslanstva ne bo izvrševala, bo ostala suha veja na narodnem telesu. In v tem poslanstvu smo si lahko vsi edini, brez razlike, kakšni skupini smo pripadali, ako bodo seveda taka dela na znanstveni višini. Od takih del pričakujemo samo kakovost in znanstveno dokumentacijo, ne bomo pa se spraševali, kdo jih je napisal. Vsakdo, ki se bo lotil tega dela, naj bo dobrodošel med nami; njega ne bomo vpraševali po politični preteklosti in političnem mišljenju, zahtevamo pa od njega samo eno - resnico in znanstveno dokumentacijo.

PETER KOVAČ
(Washington, D.C.)

NOVO!

NOVO!

V Založbi Slovenske Pravde dobite:

F.Erjavec: "SLOVENCİ NA MIROVNI KONFERENCI 1919-20"

V.Farkaš: "LIK DEMOKRATIJE"

Vsak zvezek stane 3/- v Angliji, 3/6 v Avstraliji, 50cv USA
in Kanadi, 2.50 NF v Franciji, 220.- v Italiji, 1.75 v Nemčiji

Brošure so na prodaj: Sava Service Agency, 198 Balsam Ave.S., HAMILTON Ont. Canada; - Mrs.P.Miladinović, 12 Oxford Rd., INGLEBURN, NSW, Avstralija; - Savremenik, 47 rue Adam-Ledoux, COURBEVOIE, (Seine), Francija; - Katoliška knjigarna, Piazza Vittoria 11, GORICA, Italija; - Dr.Dr.Rudolf Trofenik, Elizabethstrasse 18, MÜNCHEN 13, Nemčija.

BM/PRAVDA LONDON, W.C.1.

PISMA UREDNIKU

FORMULA, EKONOMIJA, SPOMINI: G. urednik! Ko berem Sirčeve spomine, ki jih objavljate v listu, se bolj in bolj vprašujem, ali g. Sirc namenoma bljuje ogenj in na vse, kar diši po četniško, Mihailovičevsko in domobransko, da opravičil svojo lastno partizansščino. Ali pa morda z ozirom na to, da bljuje žveplo tudi na partizane, ki mu intelektualno niso bili ravni, da bi se postavil na neki visoki piedestal, kjer bi lahko sodil živim in mrtvim na levi in na desni? Pri tem se mi zdi še bolj čudno, da se v raznih spisih zavzema za restavracijo onega, kar je privedlo komuniste na oblast. Ali se g. Sirc zaveda, da ni dosleden? Dogodkov ne presoja z nekega splošnega objektivnega stališča, ko bi moral nujno tudi sam priznati svojo nepopolno medvojno zmedo, ampak - vtis imam - s stališča še vedno te trajajoče zmede. Škoda je v tem, da tako ploden javni delavec kot je g. Sirc ne pre misli svojih postavk nekoliko bolje in pri tem doprinese v maso popisa nega papirja tudi več zdravlega smisla. Občutek imam, da je z vsakomur v nasprotju in da nima trdega stališča, kaj dejansko hoče. IVAN STANIČ

G. urednik! Če kdo iz slovenske emigracije napiše nekaj, kar ni popolnoma v skladu z liberalnimi teorijami g. Sirca, se le-ta razburi in pokaže s prstom na "krivca": "Glejte nekoga, ki je za planifikacijo, za socializacijo", ali pa ga kar naravnost, kakor je to storil v predzadnjem KT z nekim dopisnikom iz Trsta, imenuje "marksističnega učenca".

Tak način polemike me zelo spominja na prakso žurnalistov iz nekaterih držav, kjer si nihče ne dela iluzij glede demokracije.

G. Ljubo Sirc očividno pozablja, da na svetu niso samo liberali in marksisti, da je med anarhijo, v katero se je tako često sprevrgel takozvani liberalni sistem, in med policijskim načinom planifikacije prostor za demokratični red, ki si prizadeva ustvariti najboljše pogoje za vse proizvodne faktorje, ki pa hkrati ne pozablja, da je ekonomija namenjena ljudem, vsem članom naroda in ne samo bogatenju nekaterih. In samo tu, med te dve skrajnosti lahko uvrstimo moderne demokratične države na zapadu.

Vse države v večji ali manjši meri usmerjajo svoje gospodarstvo. Na osnovi večletnih programov. To "planiranje" se pa ne izvaja v namenu, da se vrže uzda na vrat slehernemu državljanu in da se ga tako naveže na voz maloštevilne politične klike, kakor se to dogaja v komunizmu, ampak zato, da se zagotovi rodovom, ki prihajajo iz šol, kruh in delo, da se pospešuje in vsklaja razvoj nerazvitih predelov, v izogib nezaposlenosti itd, itd. Francoski komisariat za plan izdeluje petletne načrte za razvoj in modernizacijo gospodarstva. Bomo mar zaradi tega imenovali vlado, ki je organizirala tako dejavnost, marksistično usmerjeno ali boljševisko?

Izraza "socialna pravičnost" je po mnenju g. Sirca nesmiselno uporabljati, ker da zanju pač ni definicije? Nam on lahko navede definicijo svobode? Ali definicijo pravičnosti, ki je tako čisto uporabljana v pogodbi o Evropski skupnosti za premog in jeklo? Socialne in ekonomske vede pač niso matematika in fizika. Pa še tam obstoje poleg aksiomov tudi hipoteze.

Skoro ves referat g. Pflimlina na zadnjem zasedanju francoske kršč. demokracije je bil posvečen vprašanju in zahtevi po uvedbi tkzv. "ekonomske demokracije". Po visokem mnenju g. Sirca bi ga zato bilo treba imenovati menda najmanj za marksističnega učenca.

G. Sirc se radikalno moti, ko istoveti vsakogar, ki si prizadeva za izboljšanje odnosov med delom in kapitalom, za pravičnejšo delitev dohodkov, z marksistom. Kot profesor ekonomskih ved pač ne more ignorirati, da se moderna krščanska sociologija bori ravno za te zadeve. Toda s popolnoma drugačnimi sredstvi kot marksisti. In tu, predvsem tu, je razlika med marksističnimi in demokratičnimi sociologi. Prvi oznanjajo, da je edini način izboljšanja družbenih odnosov mogoč z zrušenjem obstoječega sistema in z uvedbo novega reda; demokratični

sociologi so mnenja, da so izboljšave mogoče brez težkih pretresov družbe, brez revolucij in brez krvi. - Realnost v modernih državah da je vsekakor prav nemarksistom.

Zapadni gospodarski sistem nam prikazuje g. Sirc kot red, v katerem se vse odvija po potrebah posameznikov. - Kaj takega je mogoče trditi samo, če se popolnoma ignorira realnost v zapadnem svetu. Tu namreč samo še branjevcji usmerjajo svoje poslovanje izključno po stanju svojih mošnjičkov. Odkar CECA obstoja, se še ni zgodilo, da bi eno samo podjetje, ki pripada evropski skupnosti za premog in jeklo, začelo z investicijami brez ali proti soglasju Visoke komisije. Pa noben podjetnik ne živi v strahu, da bo proglašen za saboterja, če ne bo spoštoval obstoječih načel! Demokratične države in ustanove posegajo v gospodarstvo z demokratičnimi sredstvi, preko institucij, ki so dostojne demokratične družbe.

Tega, kar se danes dogaja v zapadnih demokratičnih državah pač res ni mogoče več soditi preko zaprašenih teorij nekaterih še bolj zaprašenih profesorjev, ampak edinole po obstoječih ustanovah, zakonodajah, prizadevanjih vlad teh držav itd.

MILAN ŽAGAR

JUGOSLAVIJA, DEMOKRACIJA ITD: G.urednik! Brez dvoma zasluži KLIC TRIGLAVA veliko priznanje v tem, da da itak svoj skromno odmerjen prostor vsakomur, ki svobodno izrazi svoje mnenje ne glede na to, ali se to mnenje strinja z mnenjem izdajateljev ali pa ne. V tem je gotovo napravljen v slovenski publicistiki velik korak naprej. Zato, g.urednik, po tej poti naprej!

Osnovno in glavno vprašanje, s katerim se Slovenska Pravda bavi - kot imam vtis - je očitno vprašanje obstoja Jugoslavije. Moje mnenje, v nasprotju z Vašim, je, da moramo Slovenci stremeti najprej za to, da dosežemo svojo narodno in državno suverenost, da se bomo mogli potem razgovarjati z drugimi narodi Jugoslavije, kakor tudi z narodi izven današnje Jugoslavije, kot enakopravni partnerji. Načelno pa nisem proti obstoju Jugoslavije, toda samo pod gotovimi pogoji.

Če se postavimo na stališče Jugoslavije, se moramo nujno vprašati, kakšna mora ta država postati, da bo sprejemljiva za Slovence. Pred daljšim časom je v KT pisalo, da je dal Tito Jugoslaviji federacijo, demokrati pa bi ji morali dati demokracijo. Ali res mislite, da je to vprašanje tako enostavno? Mnenja sem, da federacija, kakršna obstoja danes v Jugoslaviji ali kakršno najdemo po drugih evropskih državah z demokratično obliko vlade pa narodnostno enotnim prebivalstvom, za Jugoslavija še zdaleka ne zadostuje. Preveč različnih narodov, z različno preteklostjo, različno tradicijo in zgodovino, različnim kulturnim nivojem in še drugimi različnimi lastnostmi živi v državi. Federativna Jugoslavija pa bi morala zagotoviti vsem narodom v njenem okviru nemoten kulturni, politični in gospodarski razvoj, posebnosti vsakega naroda pa skrbno čuvati in negovati. Za Slovence kot visoko kulturni narod je namreč popolnoma nevzdržno, da se kjerkoli v Sloveniji uradno uporablja srbohrvaščina, da o nameščenju uradnikov v Sloveniji ne odločajo samo Slovenci, da mora slovenski davkoplačevalec plačevati davke direktno ustanovi izven Slovenije (davke bi morale pobirati samo slovenske oblasti in del teh oddajati sporazumno z drugimi narodnostmi v skupno blagajno za skupne potrebe), dalje, da mora slovenski častnik poveljevati slovenskim vojakom v tujem jeziku itd, itd. Če hoče Slovenska Pravda postati pozitivna postavka za slovenski narod, potem se mora s temi in podobnimi vprašanji pečati temeljiteje in kolikor mogoče na znanstveni osnovi. Za mnogo pravic smo bili v bivši Jugoslaviji prikrajšani in morda se ne motim, če trdim, da smo za večino od teh kriji mi Slovenci sami oz. vodstva naših slovenskih političnih strank. Žalostno dejstvo je n.pr., da je velika večina bivših slovenskih aktivnih častnikov in celo višjih častnikov kar se tiče pismene slovenščine - gorostasno - nepismena.

Mnogokrat poudarjajo KTjevi člankopisci demokratično obliko vlade v demokratični Jugoslaviji, nisem pa še zasledil nekaj, kar se mi zdi tudi zelo važno poudariti z vso jasnostjo: demokratična oblika

Jugoslavije bo lahko dosežena samo, če bo to odgovarjalo volji večine vsakega naroda posebej. Pri tem pa se že vsiljuje praktično vprašanje ali bi bilo to v danih razmerah možno in verjetno. Po letu 1945. sem n.pr. govoril z mnogimi Hrvati, pa nisem našel še niti enega, ki bi bil jugoslovansko usmerjen, razen onih seveda, ki so prišli iz Jugoslavije kot turisti ali športniki, ki si pa po veliki večini ne upajo izraziti svojega mnenja. Zdi se mi, da je prehitro označen kdo za demokracista, in še mnogo bolj prehitro, da ne rečem samovoljno kdo za totalitarca. Katero politično stranko v bivši Jugoslaviji pa bi mogli označiti za res demokratično v današnjem zapadnem smislu? In o kateri bivši totalitarni stranki bi mogli še danes reči, da se je demokracija v begunstvu ni prav nič prijela?

Pred časom je g.Aćin v nemem članku zapisal nekako takole (citi ram po spominu, zato bo kaka beseda morda spremenjena, gotovo pa ne bo spremenjen celoten pomen): 'Komunistično ideologijo je mogoče tolči samo z boljšo ideologijo. In ta boljša ideologija je čista demokracija.' Demokracija je oblika vlade, ki odgovarja volji ljudstva, pod čisto demokracijo moremo razumeti n.pr. **direktno**, ali neposredno obliko vlade (v Švici) v razliko od parlamentarne demokracije. Nikakor pa ni demokracija kakršnakoli ideologija. Pač pa lahko neko ideologijo ali pa tudi več različnih ideologij označimo za demokratične, če njihove ideje niso v nasprotju z načeli demokratične oblike vlade. Nikakor pa ne potrebuje demokracija nujno kako ideologijo za svoj obstoj.

V istem članku g.Aćin označi generala Rupnika za totalitarca in fašista in ga uvrsti v trojico jugoslovanskih totalitarcev ter jo primerja s trojico Hitler-Mussolini-Franco. Ne da bi hotel gen.Rupnika kakorkoli poveličevati in tudi ne opravičevati, je treba o njem povedati le resnico. Ni mi znano, da bi bil gen.Rupnik kak ideolog, tudi državnih in politik ni bil; bil je vojak, ki se je v kritičnem trenutku izpostavil in sodeloval z Nemci, kar je po mojem mnenju bilo v tistih časih slovenskemu narodu v korist. Krivično je, označiti ga za nekaj, kar ni bil in tudi ni hotel biti, na mestu pa bi bilo, njegovo delo kritično oceniti.

P.L.

IZMENA GENERACIJ: G.urednik! Torej 43-letni Kennedy je predsednik Z. D.A. in kot pravite (KT 257), "ta priliv nove, sveže krvi v včasih nekam čudno oslabeledo telo je prav dober znak." Kaj pa boste rekli, če bo l.1964 izvoljen za predsednika 65-letni stari gospod?

Zadnje čase se v emigraciji nekam precej razpravlja o izmeni rodov. Eni utegnejo zdaj izrabljati Kennedyjev primer kot dokaz, da naj zavzame "vodilna mesta" v naši emigraciji mlajša generacija. Drugim pa bosta Adenauer in De Gaulle najboljši dokaz, da so starci še zmorem dobri, boljši kot pa mladeniči. V demokratičnem političnem življenju nista niti mladost niti starost kvalifikacija za "vodilna mesta". Kot se mi zdi neumno, da stara generacija zahteva ta mesta zaradi svojega "izkustva", tako je neumno, da mladi zaradi svoje mladosti zahtevajo ista mesta. In vendar ima vsak posameznik v demokraciji samo en glas.

V.F.

Uprava Socialnega sklada Klica Triglava se prisrčno zahvaljuje izvršnemu odboru Dobrodelnega združenja svobodnih državljanov Jugoslavije za darilo v znesku £ 15.

KLIC TRIGLAVA izhaja okoli 20. v mesecu. Izdaja ga "Slovenska Pravda", katere mnenje predstavljajo le tisti prispevki, ki so podpisani od izvršnega odbora. Letna naročnina: Anglija 24/-; Sev.Amerika: 3.50; Italija 2000.-; Francija 1200.-; Nemčija 13.-; Avstralija 30/-; Avstrija 40 Poverjeniki: za Sev.Ameriko: Mr.V.Kremžar, 11010 - 109A Avenue, ED= MONTON, Alta, Canada; za Avstralijo: Mrs.P.Miladinović, 12 Oxford Road, INGLEBURN, N.S.W. BM/TRIGLAV, London W.C.1.

RAZGLEDI

"Ob priliki slovenske izjave" je naslov "Apela jugoslovanski emigraciji", ki je bil novembra objavljen v pariškem SAVREMENIKU. Ta apel je dne 29. oktobra 1960. podpisalo 26 Srbov, javnih delavcev demokratične jugoslovanske emigracije, od katerih večji del živi v Franciji. Med temi, da navedem samo nekatere, so gg. dr. Ž. Topalović, dr. M. Purić, Omer Kajmaković, dr. B. Miljuš, dr. A. Vukčević, T. Djurović, B. Vračarević, D. Lazarević in drugi.

Apel začenja: "Podpisani javni delavci demokratske emigracije Jugoslavije pozdravljajo izjavo Narodnega odbora Slovenije, s čemer se potrjuje volja slovenskega naroda, da se bori za vzpostavitev demokratičnega reda Jugoslavije. Ta slovenska izjava pomeni novo in odločno vzpodbudo za dogovore med demokratičnimi silami o ureditvi naše skupne države Jugoslavije." Apel nato naglašja potrebo po Jugoslaviji, ki je "plod večstoletnih naporov in borbe naših narodov za svobodo"; zagovarja federativno ureditev, "obliko, ki so jo sprejele vse srbske demokratske stranke in večina jugoslovanske demokratične emigracije" in odločno nastopa proti centralizmu; smatra, da so se vse srbske stranke v emigracije izjasnile "proti tronarodni federaciji države Jugoslavije in trem narodnim zavestim" ter kritizirajo one, ki so od "dovčerajšnjega stališča odstopili in zahtevajo, da pridejo vsi Srbi skupaj v eno edinicco (dr. Gavrilović, Trivunac in dr. - moja opomba) in Hrvati v drugo, a niso mogli naznačiti pot, po kateri bi do take rešitve lahko prišlo." Apel nato naglašja potrebo, da se Bosna in Hercegovina ne razbije, ker je "razbijanje Bosne in Hercegovine pot, ki vodi k razbitju jugoslovanske državne skupnosti in s tem tudi srbske narodne celote." Opozarjajo hrvatske separatiste, da med Srbi in Hrvati ne obstoja mednarodno priznana meja, da so oni v mnogih oblasteh etnično izmešani. "Edinstvo vseh Hrvatov, kakor tudi edinstvo vseh Srbov je lahko ohranjena samo v skupni federativni državi Jugoslaviji". Potem se apelira na emigracijo, da računa s politično stvarnostjo. Apel se končuje: "Kot Srbi in pripadniki jugoslovanske emigracije se obračamo na našo demokratsko javnost, da pozdravi iniciativo bratov Slovencev za skupne razgovore. Demokratične sile naše emigracije morajo ustvariti demokratsko skupnost Jugoslavije in voditi skupno akcijo. To je pot prave borbe proti komunistični diktaturi in za vzpostavitev demokratičnega reda v naši domovini".

Apel sam po sebi predstavlja minimalni program jugoslovanske demokratične emigracije in zato ga je treba iskreno pozdraviti. Resnici na ljubo v samem apelu ni nič novega, o čemer ni bilo govora preje ali o čemer se niso že desetletje izjavljale mnoge politične organizacije kot n. Pr. Slovenska Pravda, Zveza srbskih zadrug Oslobođenje - da navedem samo nekaj mladih moči. O istih stvareh je pisalo tudi več demokratičnih političnih časopisov in več politično neodvisnih demokratskih posameznikov. Lahko pa se mirno reče, da je ta apel sinteza vsega tega, celo več: da Apel vsebuje v sebi vse ono, kar je zares bistveno, a ne vsebuje tistega, kar ni povsem važno in specifično za to ali ono demokratično politično organizacijo, časopis ali poedinca. Zato, ko človek prebere ta poziv, mora reči: "Dobro, zelo dobro. Kaj pa zdaj?" Apel brezdvomno predstavlja odlično osnovo za nadaljno akcijo, ako bo do te prišlo. Se bo mar tudi ta poskus tako končal kot so se prej drugi? Saj jih je bilo že več, počenši z odlično Poruko Jugoslovanskega narodnega odbora. Bo tudi ta poziv ostal le mrtva črka na papirju kakor se je zgodilo s tolikimi memorandumi, deklaracijami, pozivi in deklamacijami? Gotovo ni treba pričakovati, da se bo z njim začelo nekaj posebnega, izrednega, kajti o tem si moramo biti na jasnem, da bo delo zelo težko in naporno, če se bo prešlo na akcijo.

V. A. FARKAŠ

Uprava Klica Triglava se zahvaljuje slovenskima tvrčkama SAVA SER = VICE AGENCY v Kanadi in PICA PRINT BURY v Angliji, ki sta podarili našemu listu žepne koledarčke za prihodnje leto.

LJUBO SIRC:

OBSOJEN NA SMRT

(Po angleškem rokopisu priredili sodelavci KLICA TRIGLAVA)

Ljubo Sirc, ki se je 1941 pridružil odporniški skupini dr. Nagodeta Pravdi in je 1943 zbežal v Švico, se je 1944 pridružil partizanom in 1945 dosegel Slovenijo, kjer je bil dodeljen v štab VII. korpusa NOV.

KAKO SEM VKORAKAL V LJUBLJANO ...

Naš štab se je nastanil v Ponikvah pri Velikih Laščah in vsak čas smo pričakovali novice, da so partizani zavzeli Ljubljano. Nekdo je prinesel ljubljanski časopis, ki je naznanjal, da so domobranci ustanovili začasno vlado. Zaželel sem si, da bi ta vlada res uspela in nam preprečila vstop v Ljubljano, čeprav bi to pomenilo, da ne bi mogel domov. Toda spoznal sem, da so bile to le pobožne želje in da je bilo ustanavljanje vlade v tistem času nespametno.

Zgodaj zjutraj 9. maja smo zvedeli, da so partizani v Ljubljani. Propagandna sekcija je takoj odropotala na motornih kolesih, da bi prevzela radio postajo. Tudi ostali štab se je pripravljajal za premik, a do desetih se ni nič zganilo. Postajal sem vedno bolj nestrpen in končno dobil dovoljenje, da grem v Ljubljano sam. Pridružil se mi je še en partizan in v prelepem majskem dnevu sva urno stopala mimo Turjaka po cesti proti Ljubljani. Čim bolj sva se bližala mestu, tem bolj so bili ljudje navdušeni. V Pijavi Gorici so naju še postrani gledali, a blizu Škofljice sva srečala kmečkega fanta s partizansko rdečo zvezdo na kapi, ki je vzdignil pest in naju pozdravil z "Zdravo!" Fant je zazijal od začudenja, ko sem odvrnil "Bog daj!" Ob Dolenjski cesti proti Rakovniku so stale množice ljudi, ki so pozdravljale in obsipale svetjem vsakega partizana, ki se je pojavil.

Bil sem silno jezen. Toda zakaj naj se ljudje ne bi veselili, da se je končala štiriletna okupacija? Niso vedeli, kakšno svobodo jim prinašamo partizani. Zadnji dnevi domobranksko-nemške oblasti so bili taki, da je vsakomur odleglo, ko so minili. Še so ležala trupla pobitih ljudi v Turjaškem gradu, kjer so mučili Vito Kraigherja, prof. Mesesnela in dr. Neubergerja, Morda so nekateri od teh bili komunisti, toda kdo ima pravico moriti brez pravične sodbe? Cerkev pri Sv. Urhu je postala mučilnica. Politična policija je ubijala do zadnjega. Kako naj ne bi bili ljudje veseli, da je tega konec?

V mestu sem pričel skoraj teči. Na oglu sem kupil šopek cvetic. Branjevka ni imela drobiža, meni pa se je mudilo, tako da sem jo pustil z bankovcem za 100 lir. Kričala je za mano, da ne mara denarja, a nisem se oziral. Doma me niso pričakovali, kajti švicarski prijatelji so po dogovoru sporočili, da sem v Angliji in ne pri partizanih. Mati je odprla vrata in me za trenutek ni spoznala, ko sem stal v prašni uniformi, ožgan od sonca, z brzostrelko preko rame in s šopkom v roki.

Ko sem kasneje sedel v sobi, sem opazil angleške in ameriške zastave v oknu. "Kaj se ne bojite, da Vas bodo zaprli?" sem vprašal domače. Začudeno so me pogledali. "Zdaj se pa le pripravite!" sem rekel. Kljub zlím slutnjam je bila osvoboditev čas veselja, a se le ni dala primerjati s 27. marcem 1941. Ni bilo enotnosti in navdušenja kot takrat. Slovenci smo bili zdaj razdeljeni na bele, modre in rdeče, ko naša zastava.

Popoldne okrog petih sem na cesti zaslišal vzklikanje. Mimo se je peljal sprevod avtomobilov, v katerih so sedeli partizani-oficirji iz našega štaba VII. korpusa. Nisem se mogel vzdržati smeha. V Ponikvah so čakali, dokler niso prišli ponje zaplenjeni avtomobili iz Ljubljane. Zato torej se štab ni premaknil celo dopoldne!

... i n o s v o b o d i l K r a n j .

Takoj naslednjega dne sem se napotil v Kranj navsezgodaj, da me s štaba ne bi prišli iskat. Prepričan sem bil, da so partizani zasedli Kranj istega dne kot Ljubljano, posebno še, ker se je vojna uradno končala že pred dvema dnevoma. S kolesom sem se podil po betonski cesti proti Kranju, srečaval partizanske oddelke in prehitel partizanske transporte. Onstran Medvod sem naletel na dva partizana na kolesih, ki sta mi povedala, da pred nami ni več partizanov in da ni jasno, kje se še drže Nemci in domobranci. Zavedel sem se, da sem v Medvodah opazil zadnjo skupino partizanov, ki je počivala v senci. V okolici so pokali posamezni strelji.

Moža na kolesih sta bila trdno odločena, da osvobodita kak kraj, pa naj bo katerikoli. Vpraševala ste me, ali je bližje do Kranja ali do Škofje Loke. Ker sem bil itak namenjen v Kranj, mi je njuna osvobodilna vnema prav prišla in odločila sta se, da se mi pridružita. Počasi smo kolesarili po cesti mimo skladovnic nemške municije in raztresene opreme. V hiši ob cesti so nas posvarili, da so Nemci še v Kranju. Previdno smo nadaljevali pot. V Stražišču smo opazili razobešene zastave. Povpraševali smo, kje so Nemci, nato pa smo se zapeljali po klancu proti Savi. Ustavil nas je klic in pogled na naperjeno puško. Trenutek kasneje se je napetost končala z vklikanjem in trepljanjem po ramenih. Naleteli smo na terence, ki so zasedli kranjske tovarne in so stražili cesto. Ko so videli tri kolesarje, so hoteli streljati, ker so mislili, da smo četniki. V zadnjem hipu me je eden od terencev spoznal.

Ločil sem se od svojih tovarišev osvoboditeljev in šel naravnost k stari materi, ki je bila kajpak silno vesela, da me je po štirih letih spet videla v Kranju. Nato sem se napotil po Kranju. Pozdravljal in poljuboval sem se tisti dan z nešteti prijatelji, znanci in neznanci. Pred občinsko hišo sem naletel na predvojnega župana, ki ni bil posebno židane volje, kar me ni nič presenetilo. Sina je imel pri partizanih, pa so ga likvidirali, ker so ga osumili, da je "plav". Vprašali so me, ali naj razobesijo zastave in tako sem se na lepem znašel v vlogi režiserja za sprejem partizanov, ki so vkorali v mesto okrog dveh popoldne. Pred uradnim vkorakanjem so prišli partizanski šoferji z nalogo, da rekvirirajo avtomobile za to slovesnost.

Obiskal sem tudi tiskarno, ki je bila pred vojno očetova. Delavci so me debelo gledali, ker so pač pričakovali kakega komuniste kot predstavnika nove oblasti, ne pa sina prejšnjega lastnika. Očetovo tovarno pa sem našel v kadečih se razvalinah. Sosedje so mi povedali, da je bila v tovarni spravljená municija in jo je vojska zažgala pred umikom. Tažko je bilo povedati očetu o tej izgubi, ko sem se vrnil v Ljubljano.

Kmalu po povratku sem tudi obiskal dr. Nagodeta. Pripravilo me je do smeha, ko sem na njegovi hiši videl rdečo zastavo. Mož je imel svoja načela in se mu je vsekakor zdelo bolj častno, da razobesi sovjetsko zastavo, kot pa jugoslovansko z rdečo zvezdo. Najbrže je bil še zmeraj prepričan, da so komunisti ZSSR popolnoma drugačni od tistih, ki so zrasli na našem zelniku. Prvega dne sem zaman zvonil na vratih. Druga dne so mi odprli in naletel sem na nekaj članov nekdanje "Pravde", ki so bili zbrani pri dr. Nagodetu. Nekdo me je vprašal, ali ne bi bilo primerno, da poskusimo sodelovati s komunisti.

"Še ne veste, kakšna svinjarija je to", sem odvrnil. "Jaz nočem imeti z njimi nobenega opravka".

Kasneje v maju je Tito obiskal Ljubljano in je v hudem naličju govoril na Kongresnem trgu, kjer se je trlo ljudi. Zavezniki so takrat že potisnili jugoslovanske čete iz Trsta, Tito pa je naznanil, da se bodo morale umakniti tudi iz Koroške. Oboje je med Slovenci povzročilo precej zagrenjenosti do Angležev in jih približalo komunistom, ker se je zdelo, da branijo narodne pravice.

OD MESECA DO MESECA

TANJUG (Tiskovna agencija Nova Jugoslavija) je pooblaščen izjaviti, da ni res, kar poročajo italijanski časopisi, da obstoja med Avstrijo in Jugoslavijo sporazum, po katerem bo Avstrija zastopala jugoslovanske interese v Evropski zvezi za svobodno trgovino (zvezi sedmih zahodno-evropskih držav), Jugoslavija pa ne bo vztrajala na rešitvi vprašanja slovenske manjšine na Koroškem.

Tak je bil uvod obisku državnega sekretarja Koče Popovića Avstriji in Italiji. Pred Popovićevim prihodom na Dunaj, je zunanji minister Kreisky tudi sprejel slovenske manjšinske voditelje Zwitterja in Inzka in z njima obravnaval izpolnitev čl. 7. avstrijske državne pogodbe, ki se tiče slovenske manjšine in njenih pravic. Temu sestanku sta prisostvovala tudi koroški glavar Wedenig in avstrijski konzul v Ljubljani.

Po Popovićeve obisku je bilo izdano uradno poročilo, v katerem je bilo izraženo "prepričanje", da bo pripravljenost avstrijske vlade, da izpolni določbe državne pogodbe, in stiki med predstavniki manjšine in avstrijskih oblasti omogočilo dosego zadovoljive rešitve, tako da bodo manjšine lahko postale element dobrih sosednih odnosov. Rečeno je tudi bilo, da so bili medsebojni finančni problemi zadovoljivo rešeni. Koča Popović je izjavil, da je njegova delegacija naletela na razumevanje avstrijske vlade, kar se tiče manjšinskega vprašanja in da so že bile podvzete nekatere mere za rešitev tega vprašanja. Vprašanje Evropske zveze za svobodno trgovino je omenil samo mimogrede, češ, da je Jugoslavija "naravno" zainteresirana v razširitvi gospodarskega sodelovanja z drugimi državami. Avstrijski minister Kreisky je poudaril, da se odnosi med Jugoslavijo in Avstrijo razvijajo na osnovi nevmešavanja v notranje zadeve in da trgovina povoljno napreduje.

(Pod črto: Joža Zemljak, bivši jug. veleposlanik na Dunaju, je bil sedaj imenovan za jug. poslanika v Izraelu. Človek se pri tem vprašuje, ali je res, kar so zlobni jeziki svoje čase trdili, da je bil Zemljak na Dunaju preveč vnet in da je Beograd raje poslal na njegovo mesto nezainteresiranega Bosanca Iva Sarajčića, kateremu je trgovina bolj pri srcu kot pa naša manjšina.)

Za časa ameriških predsedniških volitev so se jugosl. časopisi v glavnem omejili na poročila o kampanji in posameznih izjavah, ki so padale z Nixonove in Kennedyjeve strani, toda opredelili se

niso ne za enega ne za drugega, ker je bilo pač očitno, da bo Jugoslavija še vedno potrebovala prijateljsko razpoloženje v Beli hiši, pa naj bo njen gospodar kdorkoli že. Zato se jugosl. komentatorji tudi niso spozabili, da bi izjavljali podobno svojim vzhodnim tovarišem, da ni nobene razlike med Nixonom in Kennedyjem in njuno imperia listično politiko. Po volitvah so pozdravili Kennedyja kot dinamičnega človeka in ugotovili, da so bili dosežani odnosi med ZDA in Jugoslavijo dobro in da ni vzroka, zakaj se ne bi celo izboljšali pod novo administracijo. Ugotovili so tudi, da se bo vmešavanje države v gospodarstvu povečalo, ako bo Kennedy hotel sprovesti svoj program gospodarskih in socialnih reform. Tito je Kennedyju uradno čestital k izvolitvi.

Edvard Kardelj je na osemdnevnem uradnem obisku Združeni arabski republiki na Naserjevo povabilo (10. - 18. decembra).

Jugosl. parlamentarna delegacija je obiskala Mexico in Venezuelo.

V Beogradu so odprli visoko šolo za politične vede, v kateri bodo sistematično vzgajali marksistične politične kadre za delo v političnih organizacijah, tisku, diplomatski službi itd." To bo najvišja ustanova za znanstveno marksistično vzgojo v Jugoslaviji. Letos se je vanjo vpisalo 73 rednih slušateljev.

GOSPODARSTVO: Jugoslavija je letos pridelala nekaj čez 3,800.000 ton pšenice in rži in 6 milijonov ton koruze. V pogledu koruze je Jugoslavija na petem mestu na svetu.

Petletni načrt gospodarskega razvoja Jugoslavije je bil izpolnjen v štirih letih. Število zaposlenih je letno naraščalo za povprečno 195.000 ljudi. Nova petletka se začne z Novim letom.

Nikola Minčev, državni sekretar za finance, je izjavil v skupščini, da ni govora o zamenjavi sedanjega denarja. (v zvezi z denarno reformo)

V ZDA je odpotovala delegacija jugoslovanskih poslovnih ljudi na čelu s Tomo Granfilom, direktorjem Jug. Banke za zunanjo trgovino, ki bo vodila v Ameriki razgovore o možnostih povečane trgovine med obema deželama. Vrednost jugosl. izvoza v ZDA se je povečala

la od 240 milijonov dolarjev l. 1954 na 476 milijonov dolarjev v l. 1959. Delegacija bo tudi vodila razgovore o sodelovanju med posameznimi podjetji, o izmenjavi tehničnih informacij in o reorganizaciji nekaterih jugosl. podjetij, kar bi bilo plačano z izdelki teh podjetij. Novi sporazumi so potrebni zaradi novega padanja jugosl. izvoza v ZDA, ki je bil doslej osnovan na uvozu žita in drugih prehrabnih izdelkih iz ZDA. Kot je poznano, je Jugoslavija prenehala uvažati žito in drugo hrano iz tujine, ker jo sedaj izdeluje doma v zadostnih količinah.

S Turčijo so se sporazumeli, da bo Jugoslavija "pohitela" s prvim odplačilom odškodnine za turško imovino, ki so jo prizadele "omejitve".

Senator Allen Ellender, predsednik ameriškega senatnega odbora za poljedelstvo je bil nekaj dni v Jugoslaviji in razgovarjal z različnimi funkcionarji. Obiskal je tudi nekaj državnih posestev.

Na kongresu Socialistične zveze za Bosno-Hercegovino je Djuro Pucar povedal, da se investicije ne smejo več znižati, ker bo to sicer resno zavrlo nadaljni razvoj republike. Osem od 12 srezov v republiki je "nerazvitih". Medtem ko so se mesta še nekako razvila, so ostali predeli republike, kjer živi 58% vsega prebivalstva, ostali v zaostalem stanju.

Delavsko samoupravo bodo uvedli tudi v PTT službo. Namesto sedanjega generalnega in republiških direktoratsvov bo obstajalo 15 različnih centrov in 72 "omrežnih skupin" z osnovnimi "gospodarskimi edinicami" v občinah. Te edince si bodo pridržale lastne fonde in se sčasoma razvile v podjetja v sklopu komunalnega sistema.

IZ SLOVENIJE: V poskusni pogon so spustili termoelektrarno v Šoštanju.

Tovarna za izdelavo belega cementa brez uporabe bele glinice bo sezidana v Zidanem mostu. Trenutno Jugoslavija uvažava povprečno 50.000 ton tega cementa iz tujine in ga uporablja za gradnjo avtomobilskih cest.

V dravski vodni elektrarni Ožbalt so spravili v pogon drugi agregat.

Prvi avtomobili znamke Citroen, ki jih bo izdelala koprška tovarna TOMOS, se bodo pojavili na tržišču na spomlad. Vsega skupaj bo TOMOS izdelal prihodnje leto kakih 600 Citroenov.

Gradnja novega ljubljanskega letališča blizu Kranja se bo nadaljevala na spomlad, ko bodo začeli polagati 60 metrov široko betonsko pristajališče.

V papirnici KOLIČEVO pri Ljubljani so spustili v pogon nov oddelek za izdelovanje lepenke, ki bo zadovoljil vse jugosl. potrebe. Letna proizvodnja bo dosegla okroglo 16.000 ton.

Asfaltirali so cesto od Radgone do Benedikta, dolgo 13 km.

Letos je obiskalo Slovenijo 640.000 turistov.

Stane Kavčič, predsednik glavnega odbora slovenskih sindikatov, je obiskal Dunaj in razgovarjal z avstrijskimi sindikalnimi voditelji.

Vodne elektrarne bodo zgradili pri rudniku svinca v Mežicah. Elektrarna bo 200 metrov pod zemljo in bo uporabljala vodo iz Mežice, ki bo tekla do elektrarne skozi osem kilometrov dolg predor.

Slovenske elektrarne bodo letos proizvedle 2½ milijard kilovatnih ur električne energije.

Mariborska tovarna brusnih kamnov je stavila v pogon novo električno peč, ki peče mlinske kamne pri vročini 1700 stopinj celzija. Proizvodnja tovarne se bo na ta način povečala od 108 na 600 ton letno, kar bo zadovoljilo jugoslovanske potrebe.

Mariborska avtomobilska tovarna TAM je povečala proizvodnjo svojih tovornih avtomobilov od 446 l. 1950 na 3.200 letos (vključno z autobusi).

Na slovenskih cestah so vpeljali letečo službo, ki pomaga avtomobilistom s popravili.

RAZNO: Prihodnja eklipsa sonca bo 15. februarja. Najpremernejše mesto za opazovanje eklipse bo Split. Domači in tuji znanstveniki bodo imeli svojo opazovalno postajo na otoku Braču blizu Splita. To bo popolna eklipsa, ki se je zadnjič pripetila pred 93 leti. V slučaju oblačnega vremena, bo jugosl. letalstvo stavilo znanstvenikom na razpolago posebno letalo, ki bo letelo nad oblaki.

Švicarske ure bo začela izdelovati po licenci zemunska tovarna ur.

Koprška tovarna motociklov TOMOS je prodala Švedski 3.000 mopedov, ki so bili izdelani po "PUCH"-ovi licenci.

Jugoslovanske radio reklame: Nekaj privlačnih znamk: "VE-mad Rapid" (za čiščenje mastnih "flekov"); "For Ju" (You šminka); "Schwartzkopf" za lase; RIVIERA diterdžent; EXPRESS Krema "EMA"; TEN SUN proti sončnim opeklinam. I. STANIČ